

časi spremenijo, mogoče postaviti na pesnikovi rojstni hiši spomenik? Morda ne. Zakaj ne, to za sedaj zamolčimo, ker uzrok je prežalosten! Rodoljubi slovenski, nekoliko vas še živi, kateri ste slavnega pokojnika, to čisto dušo, katerej bila je jedina strast, ljubezen do naroda, osebno dobro poznali, in ki gotovo toliko premorete, da bi za to plemenito svrhu zamogli žrtvovati nekoliko novčičev, a na čelu vam ljutomerska čitalnica, podajte prek deroče Drave bratskemu narodu bratsko roko ter zjedinišči se postavite letošnje leto, ako že okolnosti ne dopuščajo, da bi na Vrazovem domu bila kaka narodna svečanost, vsaj spomeno ploščo na pročelje jegove rojstne hiše! To niso besede kakega zanešenca, katerega kaka stvar le za trenotek navdušnje, to je glas strastnega čestitelja pesniških proizvodov Stankove pesniške Vile; to je goreča prošnja za prosveto slovenskega naroda živo vnetega srca.

B. F.

Iz Celovca. (O zboljšanju duhovniške plače. — Priporočilo. — Čudna zima). Zboljšanje duhovniške plače je spet na dnevnem redu. Upati in želeti bi bilo, da na mesto lepih besed, govorov stopijo djanja. Pravico peticije (prošnje) ima tudi duhovščina in z ozirom na prestolni govor svitlega cesarja ter na adrese ubojih zbornic državnega sveta je tudi pričakovati, da opravičene ne bodo ostale brez vsega uspeha. Duhovščina Bernske škofije je že poslala državnemu svetu iz 7 točk obstoječo peticijo, ktera ima čez 350 podpisov. Duhovščina krške škofije pa je že l. 1876 poslala enako prošnjo državnemu poslancu Pfitzgerju, da jo predloži vis. zbornici poslancev; naš mil. knezoškof pa so blagovolili vložiti omenjeno peticijo v vis. gosposki zbornici. A o kakem uspehu žali Bog dozdej še ni bilo nič slišati. Kat.-konšt. ljudsko društvo za Koroško prosi č. gg. dekane, naj blagovolijo brez zamude razposlati nepopisane pole z napisom: „Pristopne izjave k peticiji, ktera se ima poslati vis. državnemu zboru, gledé reguliranja plače dušnih pastirjev“. Podpisane pole pa se naj nemudoma pošljejo odboru kat.-konšt. ljudskega društva. — Kar je „Slov. Gosp.“ za spodnji Štajer, to je Kärntner-Volksstimme“ za slovenski del koroške zemlje. Ona zastopa krepko in neustrašeno pravice in terjatve koroških Slovencev; ona je pa strogo konservativen list, kateri glasno in odločno zahteva pomoč kmetu in rokodelcu, pomoč krški duhovščini gledé pomanjkanja duhovnov in zboljšanja njenih dohodkov; ktera se pa tudi čvrsto vpira penemčevanju tukajšnjih Slovencev ter neumorno terja, da se v šoli in uradu uči in posluje v domačem jeziku. Kolika težava je vendar n. pr. za kateheta, kateri samo v prvem letu sme katekizem učiti v sloven. jeziku, pozneje pa mora v trdi tujščini verske resnice učencem v glavo zabijati, ktere se še v materinskem jeziku le z velikim trudom zamorejo zasaditi v mlado srce. Pa o tem hočem ob svojem času obširneje govoriti. Posebno koroškim Slo-

vencem bodi tedaj „Kärntner-Volksstimme“ toplo priporočena. Ureduje jo občeznani in pa za Slovence velezasluženi čast. g. Andrej Einšpieler. — V Lavantinski dolini bilo je na Božič tako gorko vreme, da so se na toplem solncu celó bučele predramile ter iz panjev izletele na svoj ples ob času, ko je vendar ljudem to kratkočasno rajanje prepovedano. Tudi Celovčani so takrat nekako čudno skakali in cepetali, pa ne zavoljo prevelike vročine, temuč zbog hudega mraza, kajti toplomer ponižal se je pri nas do — 23° R. Verbsko jezero se je že pred Božičem obdalo z ledenim oklepom, kar se druga leta navadno še le ob svečnici zgodi. Sedaj je tudi nam zima nekoliko popustila (—5° R.), pa težko da bi pred pustom videli plesati — muhe.

V. S.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Veliko veselje imajo kranjski Slovenci, ker je bil 3. januarja narodni kandidat knez Ernest Windischgrätz enoglasno izvoljen za državnega poslanca; dobil je vseh 113 glasov, še celo 23 glasov od nemških Kočevarjev. Kranjski nemčurji so celo poparjeni in požgani. V svojej obupnosti lažejo svetu, da se bodo sedaj še enkrat na noge postavili in osnovali društvo „zoper narodno-klerikalno rovanje na Kranjskem in Štajerskem“. Bob v steno! — Državni zbor začne 15. t. m. zopet zborovati in takrat se bode pokazalo, ali je ščuvanje nemško-judovskih listov kaj pomagalo ustavovercem ali ne. Ščuvajo namreč vedno Poljake zoper Čeha, te pa zoper nemške konservativce. Poljakom pravijo: „potegnite z nami, pustite nam Čeha in Slovence, mi pa vam izročimo Rusine?“ Uže tako blebetanje je nesramno in avstrijskemu demoljubju nasprotno, cesarstvu pa nevarno. Avstrija bo srečna le tedaj, ako se vsem narodom da pravica. — Nekaj so Čehi vsled svoje spomenice uže dobili, za mestno realno gimnazijo v Pelznu dovolilo je se 6000 fl. državne podpore; na drugi strani jim pa minister Stremajer ni pogodil, ker je barona Streita imenoval za predsednika višje sodnijske v Pragi. Prvi sodnik na Českem torej ne sme česke besede, katera rabi večini prebivalstva, 3 milijonom Čehov! Zato pa poudarjamo: naši federalistični poslanci imajo pred vsem gledati, da minister Stremajer odstopi. Boljša je novica, ki pravi, da se ministri pogovarjajo o českej spomenici pod predsedništvom dr. Pražaka. — Po Dunavu plava nazdol mnogo ledu in srešja tako, da je nastala velika povodenj pri Dunaji, več ljudi je utonilo, mnogo vasi je poplavljenih; škoda je velika, svitli cesar so med nesrečneže dali 2000 fl. razdeliti. — Kranjska kupčijska zbornica prosi za železnico od Ljubljane po Dolenjskem v Karlovec, Banjoloko in Sarajevo. — Dunajsko mesto je lani 8 milijonov dače dolžno ostalo. Tudi na Ogerskem in Hrvatskem so dače tako silne, da jih ni mogoče iztir-

jati. Blizu Pakraca je neka zadruga dolgovala 560 fl. pa ni mogla plačati. Na to prodajo zadrugi posestvo za 1 fl., ker nihče ni prišel k dražbi, kakor samo davkarijska gosposka, ki je posestvo za 1 fl. kupila, celo rodbino pa izpod strehe zapodila. — Bosna in Hercegovina razdeljena je na 5 okrajev: Sarajevo, Travnik, Banjaluka, Tuzla, Mostar. — Vzajemni naš vojni minister zahteva denarjev, da naredi trdnjave v Krakovem, v Premislu na Gališkem, potem v Rivi in Tridentu na Tirolskem; to ne kaže na dolgotrajni mir.

Vnanje države. Z nemškimi cesarstvom so naši ministri nekaj paragrafov stare kupčijske pogodbe podaljšali do 30. jun. t. l. Nemci pobirajo od našega blaga, vsaj od nekaterega, uže pozvišano colnino in zadržujejo našo kupčijo. To bo tudi nas prisililo, da bodemo colnino nemškemu blagu pozvišali. Bavare uže griva, da so se od Bismarka dali pograbit, ker morajo sedaj strahovito večje dače plačevati in še ni dosta. Reke Majn, Rhein, Seine itd. so z ledom tako napete, da je voda mnogo povodenj in tako veliko škode naredila. Italijani so pri pogrebu rovarskega generala Avezzana zopet upijali po Trstu in Tirolskem, katere pokrajine hočejo Avstriji vzeti. Turški sultan in Angleži so se spravili, na smrt obsojeni turški duhoven je pomiloščen, a iz Carigrada prognan. — Ruski general Kaufman sestavlja vojsko, s katero hoče spomladi udariti nad Samarkand v Merw, kamor ima ob enem general Tergosakov od Hvalinskega morja prodreti. V Ameriki postala je vojna sreča Chilencem nemila; bili so od Peruvijancev blizu mesta Tarapata hudo tepeni; palo je 1600 mož.

Za poduk in kratek čas.

Stanko Vraz in Urban Jarnik ter slovenski Korošci pred 40 leti.

(Sestavil po drugih spisih J. L.)

II. Stanko Vraz in Urban Jarnik sta si bila ne samo sovrstnika, ampak bila sta si kot dva prava slovenska domoljuba velika prijatelja, kar se razvidi iz pisem, katera sta si drug drugemu pisala. Ta pisma so jako zanimiva za slovenske domoljube in učenjake. Vidi se iz njih, kako sta oba gorko hrepenela po zjedinenji jugoslovanških narečij v en ilirski književni jezik. V njih mnenjih se ve da je bil razložek; Stanko Vraz je hotel ilirščino srbščini, a Jarnik pa slovenščini približati. Pisma Jarnikova Vrazu so priobčena v „letopisu Slov. Matice“ (l. 1877) a eno Vrazovo pismo Jarniku nahaja se v 5. knjigi Stanko Vrazovih del. Kako zelo je bil Jarnik pripravljen, delovati za Vrazovo ilirsko reč in podpirati jo, svedoči to, da je sam spisal nekoje članke v slovenskem narečju za Vrazovo ilirsko „Kolo“. Te spise je Vraz silno razveseljen priobčil s primernim dostavkom in željo, naj bi tudi drugi pisatelji slovanških na-

rečij poslali mu enakih spisov, da se iz natančnega poznavanja vseh jugo-slovanških narečij sestavi toliko boljši vseobčni slovanški književni jezik. —

Kakor smo že omenjali, Stanko Vraz je potoval po vsem Slovenskem, nabirajoč duševno narodno blago svojih rojakov, t. j. pesmi, povesti, basni itd. Poznavati se je učil po svojih potovanjih razna podnarečja slovenska, razne noše in šege, kar vse ga je jako zanimalo. Potoval je tudi po Koroškem, kjer je obiskal Jarnika v Blatnem gradu (Moosburg). Svoje potovanje je v pisnih do svoje prijateljice tako lepo opisal, da je vredno ta pisma Slovencem priobčiti. Pa je tudi celo zanimivo brati, kako je razmere slovenskih Korošcev pred 40 leti ta domoljub slovanški opisoval. Pisma ta so natisnjena v 5. knjigi Stanko Vrazovih del in so v ilirščini. Iz njih naj izberem nekatere mikavnejše točke in v sedanji naši knjiživni materinščini objavim. V početku pisma iz Blatnega grada (Moosburga) 25. junija 1841 pravi: „Jaz ti danes pišem iz pokrajine izneverjencev“. Tukaj se je namreč (temu ni še mnogo let) govorilo čisto slovenski, no zdaj že malo kdo razumi, a kam le da govori slovenski. Ako tudi ktera baba razumi in govori, pa neče te sramote razploditi še na svojo deco. Deca toraj ne razumi nič slovenskega, govor je doma in v šoli nemški. To je plod in blagoslov nemške civilizacije v naših krajinah. In ta blagoslov je po besedah g. Jarnika (pri njem je Vr. bil) tako silen in mogočen, da deca svoje roditelje za lasi prek praga vlačijo. Potem popisuje dalje svoji posestrimi potovanje od Ljubljane po Gorenjskem čez Ljubelj do Celovca in do Moosburga. Na koroški strani Ljubelja v Košentavru (Kirchentheur), kjer so prepregli utrujene poštno konje, počne pogovor s koroško Slovenko, da se spozna z njenim koroškim zgovorom. Pri tej priliki opisuje nošo Korošic tako-le: „Poleg mojega okusa je Korotanka slabše oblečena, nego Kranjica. Nosi največ vse črno ali temno. Kapa črna, jopič črn, predpasnik črn, janjka temna, robec ob nedrih žolt (rumen), vse bolj po nemškem načinu. A najmanj se mi dopada klobuk. Misli si klobuk hrvatskega moža pa imaš klobuk svoje sestre Korotanke. Ta klobuk se nosi samo na potu, kedar se gre v cerkev ali v mesto, doma se nosi samo omenjena črna kapa. Ta klobuk jim glavno stran njih lepote kviri — namreč lasi, ki dolgi in močni pod njim zrasti ne morejo. A še večjo škodo dela klobuk nemškej ženski te pokrajine. Pri nemškej Korošici klobuk namreč vedno na glavi sedi, ona pere, prede, kuha, vodo nosi morebiti tudi spi v klobuku. Radi tega se lasi nosijo od nedelje do nedelje, ne da se počesó, ter ženska izgleda kakor košun. No, pa dosta o teh „krofastih (gušastih) dušah“. — Potovaje proti Celovcu je Vraza, kakor na dalje pripoveduje, to jako razveselilo, ko je slišal blizu predmestja celovškega popevati delavce od